

2014 több szempontból is kiemelt jelentőségű év volt Lettország számára. A főváros, Riga a svédországi Umeával közösen viselte az Európa Kulturális Fővárosa címet, valamint befejeződtek az új nemzeti könyvtár építési munkálatai, és megnyitotta kapuit a nagyközönség előtt.

A nemzeti könyvtár alapítása

A nemzeti könyvtárat 1919. augusztus 29-én alapították, s 1920-ban kötelezpéldány-szolgáltatás keretében megkezdte a Lettországban kiadott dokumentumok beszerzését, tárolását, feldolgozását és visszakereshetővé tételét. Az 1930-as évek végére gyűjteménye több mint egymillió kötetet tartalmazott. Az 1940 és 1945 közötti német és szovjet megszállás idején a könyvtár számtalan értékes példányt elveszített, valamint jogi formáját és több funkcióját is, a lefoglalt helyiségek pedig alkalmatlanná váltak a könyvtári munkára.

1988-ban megkezdődött a lett függetlenség fokozatos visszaállítása, a nemzetközi együttműködések és kapcsolatok megújítása, valamint a külföldi irodalom beszerzése.

A nemzeti könyvtár minden alapfunkcióját helyreállították, és elkezdődött az átállás egy automatizált információs rendszerre. A könyvtár vált az Állami Egységes Könyvtári Információs Hálózat gerincévé, és 1999-ben a Nemzeti Digitális Könyvtári projekt kivitelezése is elindult.

Az új nemzeti könyvtári projekt

Az első megbeszélések az új épülettel kapcsolatban 1926–28-ban kezdődtek, majd folytatódtak a II. világháború előtt és után, az 1960–70-es években kiválasztották a jelenlegi helyet és megalkották az első vázlatokat. Az új épületet a nemzetközileg elismert, lettországi születésű amerikai építész, *Gunnar Birkerts* tervezte, aki 1989-től kezdett foglalkozni a projekttel és aki mélyen megértette a könyvtár épületének lényegét, feladatait és szükségességét. A tervezési munkálatokban a szintén kiváló lett építésszel, *Modris Gelzissel* működött együtt. Birkerts tervezte a Michigani Egyetem jogi könyvtárának és a corningi Üvegmúzeumnak az épületét is, amelyek szerepeltek az Amerikai Építészek Intézetének (American Institute of Architects) azon listáján, amely a százötven legkedveltebb épületet gyűjtötte össze.

Annak ellenére, hogy megalakult a Lett Nemzeti Könyvtár Alapítvány és az UNESCO támogatását is elnyerték az 1990-es évek végén, a tervek megvalósítása lassan haladt. A hivatalos döntés 2002-ben született meg, az építési munkák azonban csak 2008-ban kezdődtek el, s 2013 májusáig tartottak. Ezután az év hátralévő részében folytatódtak az infrastruktúra fejlesztésének munkálatai, s 2014-ben nyitotta meg kapuit a könyvtár. A nemzeti könyvtár állami finanszírozású közigazgatási intézmény, amely a Kulturális Minisztérium felügyelete alatt áll,

aki egyben a projekt kivitelezője is. Az építkezés teljes költsége (beleértve az infrastruktúrát, a könyvtár berendezési tárgyait, valamint a projekt egyéb kiadásait) 163 millió euró volt.

Az új nemzeti könyvtári projekt magában foglalta az új épületet a városközpontban (korábban a könyvtár hat különböző épületben helyezkedett el), egy raktárt huszonöt kilométerre Rigától, a Nemzeti Digitális Könyvtárat és az Állami Egységes Könyvtári Információs Hálózatot, a „Lightnet”-et, amely elektronikusan összekapcsol minden könyvtárat Lettországban. A város építészeinek volt egy elképzelése Riga központjának fejlesztéséről a következő tíz–húsz évre. Jelenleg Riga hat adminisztrációs régióra oszlik, központi körzetében található Riga történelmi belvárosa, amely az UNESCO világörökség része. A könyvtár új épülete a Daugava folyó túlsó, bal partján helyezkedik el. Rigának ez a része folyamatos fejlesztés alatt áll, az építésszek tervei alapján ide költözik a Város-

háza, az egyetemi campus, a Nemzetközi Buszterminál és más intézmények is.

Riga 2014

A megnyitó ünnepségek öt napig tartottak, rengeteg programmal készülve az augusztus 29-én tartott felavatási ceremóniára. De már ezt megelőzően is bevonták Riga lakosságát a készülő könyvtár életébe, ugyanis január 18-án, az Európa Kulturális Fővárosa cím egyik központi eseményeként, egy emberek alkotta élőlánccal vitték át a könyvtár könyveit a régi helyről, a városközpontból a történelmi belváros utcáin át, az Old Stone hídon keresztül az új épületbe. Ezt a megmozdulást a könyvszeretők láncának nevezték el, és emlékeztetőül szolgált az 1989-es balti élőláncre. A több mint tizennégyezer ember (lettek, litvánok, észtek minden korosztályból és néhány amerikai is), aki részt vett benne, nem törődve a mínusz húsz Celsius-fokos hideggel, várakozás közben népdalo-

kat énekelt és táncolt. Az első könyv a Lambsdorff család lett nyelvű, 1825-ös bibliája volt, amit délben kezdtek el kézről kézre adni, s kétezer kötettel később, délután fél ötkor ért be az utolsó könyv, ami Peteris Upenieks *Balandnieki* című műve volt. A szervezők úgy gondolták, több könyv fog átérni az új épületbe, de hangsúlyozták, a mennyiség kevésbé fontos egy ilyen szimbolikus vállalkozás esetében.

Kapcsolódva a kulturális főváros évhez, a nemzeti könyvtár számos kulturális eseményt szervezett, például egy kiállítás *The Book 1514–2014*, valamint egy nemzetközi konferenciát *The Content of the 21st Century* címmel. Ezekon kívül a könyvtár szintén házigazdája volt a LIBER éves konferenciájának, idén pedig a Fény kastélya (The Castle of Light) a központja az EU lettországi soros elnökségi programjainak.

The Castle of Light

Az új épület az egyik legösszetettebb és legjelentősebb kulturális objektum, amit

a független Lettországból építettek. Kihívást jelentett mind az építőknek, mind a könyvtári szakembereknek, hogy megfeleljenek a XXI. századi könyvtár modelljének követelményeinek.

Külső megjelenése magában foglal olyan metaforákat és utalásokat a lett népi legendák és népdalok legfontosabb képeire, mint például az üveghegy. A Fény kastélya metaforája az elveszett tudásnak is, ami egy nap újra felemelkedik a Daugava folyó mélyéről, miután a lett nép felülemelkedik a háború és megszállás intellektuális sötétségén.

Az új épület kulcsjellemei a rugalmasság, a fény és a tér. A nemzeti könyvtárak eleinte zárt raktárak voltak, a dokumentumok örökös megőrzésére szánva. Most a nemzeti könyvtárak rugalmasság és szabadon hozzáférhetővé váltak mindenki számára. A fény Gunnar Birkerts kedvenc nyersanyaga, úgy tervezte a belső teret, mint egy eszközt a fény szétszórására az egész könyvtáron keresztül. Együtt dolgozva a könyvtár szakértőivel, Gunnar Birkerts olyan infrastruktúrát tervezett, ami Lettország feltűnő építészeti

szimbólumává vált, a modern, multifunkcionális szerkezet pedig találkozik egy modern, információalapú társadalom igényeivel.

A könyvtár főbb jellemzői:

- 1000 olvasói férőhely,
- naponta 3000 látogató kiszolgálása,
- szabad hozzáférés 350 000 dokumentumhoz,
- koncert- és konferenciaterem 380 ülőhellyel,
- 6 millió könyv, folyóirat és egyéb nyomtatott dokumentum helye,
- 10 terem 6–16 fős csoportoknak tanulásához, egyéni tanulótermek,
- Lett Könyvtörténeti Múzeum,
- ritka könyvek és kéziratok kiállítása,
- konferenciaközpont,
- 400 fős személyzet,
- 13 szint (beleértve a földszintet),
- teljes alapterülete 40 455 négyzetméter,
- magassága 68 méter,
- könyvtári hozzáférhetőség: minden szolgáltatás elérhető a mozgáskorlátozottaknak, speciálisan felszerelt munkaallosítások látássérülteknek.

Elteltekintve a hagyományos szolgáltatásoktól, a nemzeti könyvtár igyekszik új szerepeket betölteni, szolgálni a társadalmat – mint kreatív labor, színtér és a még ismeretlen tudás raktára. A könyvtár új helyiségei nemcsak a könyvek és más kiadványok értékes gyűjteményét kínálják, hanem modern környezetet a tanulásához és a kutatáshoz, konferenciatermeket, kiállítási tereket és olyan kulturális események találkozóhelyeit, mint a filmvetítések, könyvbemutatók, koncertek, művészeti előadások. Ezekkel együtt igyekszik az új könyvtár célját elérni, azaz központja lenni a kutatásnak, a kultúrának, az oktatásnak és kommunikációnak, nyitva állva az egész közösség előtt. ■

Irodalom

- Berndtson, Maija – Öström, Mats: Two new cultural capitals Two new libraries. In: Scandinavian Library Quarterly, 2014. 47. évf. 3. sz. 20–23. o.
<http://slq.nu/?article=volume-47-no-3-2014-9>
[Letöltve: 2015. 05. 14.]
- Birkerts, Gunârs: The National Library of Latvia: the Idea of the Project.

<https://www.lnb.lv/en/nll-new-building/gunars-birkerts-national-library-latvia-idea-project>
[Letöltve: 2015. 05. 12.]
Motown to Mountain: Gunnar Birkerts's new National Library of Latvia.
<http://www.designcurial.com/news/motown-to-mountain-4346260/>
[Letöltve: 2015. 05. 14.]
The National Library.
<http://www.gaisma.lv/en/national-library>
[Letöltve: 2015. 05. 13.]
National Library of Latvia.
http://www.europeana-inside.eu/national_library_of_latvia.html
[Letöltve: 2015. 05. 14.]
NLL building.
<https://www.lnb.lv/en/library/nll-building>
[Letöltve: 2015. 05. 13.]
The opening week of the National Library of Latvia.
<http://www.lnb.lv/en/opening-week-national-library-latvia>
[Letöltve: 2015. 05. 14.]
Spetz, Einar: The Castle of Light. In: Scandinavian Library Quarterly, 2003. 36. évf. 3. sz. 26. o.
<http://slq.nu/?article=the-castle-of-light>
[Letöltve: 2015. 05. 13.]
Vilks, Andris: The Castle of Light: the New National Library of Latvia. In: National Central Library Bulletin, 2013. 6. sz. 115–131. o.
<http://www.ncl.edu.tw/upload/P1021204003/cats/8-Andris%20Vilks-The%20Castle%20of%20Light%20the%20New%20National%20Library%20of%20Latvia.pdf>
[Letöltve: 2015.05.13.]

Videók

Castle of Light – main venue of presidency events in Latvia. „Könyvszeretők láncá”, belső terek bemutatása, alapkőletétel, bokrétaünnep, támogatók fala stb. Szerepel a videóban Gunârs Birkerts építész, Vaira Vike-Freiberga volt köztársasági elnök és Andris Vilks, a könyvtár igazgatója.

<https://www.youtube.com/watch?v=2TTE4q2t5Ls>

National Library of Latvia, Pass the scissors, please, Interactive, 2015. „Add tovább az ol-lót!” – egy rendhagyó megnyitó. A 10 km-es szalaggal sokakkal szerették volna éreztetni a könyvtár fontosságát.

<https://www.youtube.com/watch?v=1WTs59QC19Q>

My Library is My Spot. A könyvtár és a gördeszkások. A gördeszkások is meghódították a könyvtár előtti teret és ezt a könyvtár is támogatja.

<https://www.youtube.com/watch?v=HMArD4kPYIk>

Latvian National Library. Látványtervek. A könyvtár külső és belső tereinek digitális megtervezése.

<https://www.youtube.com/watch?v=lwfdEs880UE>

A „*National Library of Latvia*” kifejezésre keresve további videókat találhatnak az érdeklődők most is, és bizonyára újabbak is megjelennek.

Megújuló formában,
megújuló tartalommal!

Hamarosan!